און דאס איז די שייכות פון פירוש הזוהר — שכר העבודה — מיט די אַנדערע דריי פירושים — עבודה: די עבודה איז וואס די נשמה טוט אויך אין גוף אַז ער גייט אַרויס פון די הגבלות הטבע, און דערמיט איז זי גורם דעם תענוג שלמעלה פון דעם גוף — „אברהם הוליד את יצחק"; און דערפאַר וועט זי לעתיד באַקומען איר שכר, אַז זי וועט מקבל זיין פון דעם דאָזיקן תענוג וואָס זי האָט ממשיך געווען — „יצחק בן אברהם".

(משיחות שבת מבה"ח כסלו תשכ"א)

ויצא

א. יעקב אָבינו ווערט אָנגערופן „בחור שבאבות"[1] (דער אויסדערווילטער פון די אָבות). איינע פון די שלימות'ן פון יעקב אָבינו לגבי די אבות אברהם און יצחק איז: „אברהם — יצא ממנו ישמעאל" און „יצחק — יצא ממנו עשו", ד. ה. אַז זייערע מדריגות פון קדושה האָבן דערגרייכט ניט אַלע זייערע קינדער, ס'איז געווען אויך אַ „יצא ממנו", ישמעאל און עשו זיינען אַרויסגעגאַנגען פון זייער שייכות צו אברהם און יצחק. אָבער ביי יעקב איז געווען „מטתו שלימה"[2], אַלע זיינע קינדער זיינען געווען גאַנץ, ווייל צו זיי אַלעמען האָט דערגרייכט די קדושה פון יעקב אָבינו.

(הגם אַז תורה רופט אָן די מעשה ראובן: „בלבל יצועי אביו", — ווייל כאָטש „כל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה" (דער וואָס זאָגט אַז ראובן האָט געזינדיקט האָט ער דערין אַ טעות) און דאָ למטה איז ער ניט באַגאַנגען קיין חטא, נאָר ער האָט עס געטאָן צוליב כיבוד אם, ווי ס'איז מבואר דאָרט אין גמרא[3], ווייבאַלד אָבער די תורה אַליין ברענגט אַז ס'קען זיין אַ מיינונג, אַן „אומר" אַז „ראובן חטא", באַווייזט דאָס גופא אויף אַ געוויסן חסרון אין דער הויכער מדריגה וואו ראובן איז געשטאַנען, ווי אַרומגערעדט כללות ענין זה בכמה מקומות און אויך בביאור אין חסידות אָנהויבנדיק פון בעש"ט[4]). פונדעסטוועגן האָט אויך ראובן באַקומען אַלע ענינים פון יעקב אָבינו, און אדרבה, נאָך מער פון זיינע ברידער, „יתר שאת ויתר עז"[5]), וואָס דערפאַר ווערט ער אויך „בשעת הקלקלה" גערופן „בכור יעקב". ווי מבואר פון דעם פירוש במאמר רז"ל[6]: „כבד את אביך, לרבות אחיך הגדול" — אַז פון „את אביך" לערנט מען אַרויס אַז מען דאַרף אָפּגעבן

1) ב"ר פע"ו, א. וראה זח"א קיט, ב. קמז, ב. ועוד.

2) ויק"ר פל"ו, ה. וראה ג"כ פסחים נו, א. ספרי דברים ו, ד. שם לב, ט.

3) שבת נה, ב.

4) ראה יבמות קכא, ב (עה"פ וסביביו נשערה). נת' בקונטרס ומעין מט"ו. ולהעיר מתולדות יעקב יוסף ס"פ לך. ד"ה אם רוח המושל תרצ"ה ובהקדמתו ע"ד אדמו"ר האמצעי והצ"צ (סה"מ קונטרסים ח"ב ע' 712 ואילך).

5) בראשית מט, ג. וראה פרש"י וישלח לה, כג (ע"פ ב"ר שם). — והוא כדעת ר"א המודעי (ב"ר פצ"ח, ד).

6) זח"ג פג, א. סהמ"צ להרמב"ם שורש ב. וראה כתובות קג, א.

כבוד דעם עלטסטן ברודער, זעט מען אז כיבוד אחיך הגדול איז איין זאך מיט כיבוד אב, ווי דער מהרח"ו זאגט[7]: „רוחא קדמאה דשביק בה", אין דעם בן הבכור ווערט איבער־געגעבן דער רוח האב, און מיטן מכבד זיין דעם בכור איז מען אויך מכבד דעם פאטער).

וואס דאס איז אויך דער פשט פון דעם מאמר הגמרא[8]: „שופרי' דיעקב מעין שופרי' דאדם הראשון", די שיינקייט פון יעקב אבינו איז געווען „מעין", ענלעך צו דער שיינ־קייט פון אדם הראשון. אדם הראשון האט אין זיך כולל געווען אלע נש־מות ביז סוף כל הדורות. דערפאר איז אלץ וואס ער האט געטאן נוגע צו אלעמען. און ווען ער האט גע־האט א ירידה דורך דעם חטא עץ הדעת האט עס גלייכצייטיק אויך גע׳פועל׳ט א ירידה אין אלע שפע־טערדיקע נשמות. וואס דערפאר זיינען געווען צדיקים וואס „מתו בעטיו (צוליב דער עצה) של נחש"[9], זיי זיינען אוועק פון דער וועלט נאר צוליב דעם חטא עץ הדעת פון אדם הראשון. און אזוי האט אויך יעקב, וואס ער איז „מעין שופרי' דאדם הראשון", כולל געווען אלע שפע־טערדיקע נשמות, זיינען אלע גוטע זאכן וואס ער האט געטאן (וויל „מדה טובה מרובה ממדת פורע־ניות"[10]), די גוטע מאס איז פיל גרעסער ווי די פארקערטע) געווען נוגע ניט נאר אים, נאר רירן אן אלע יוצאי חלציו, — „מטתו שלימה".

ב. דערפון איז פארשטאנדיק, אז אלע איינצלהייטן פון די פאסירונגען וואס די תורה דערציילט וועגן יעקב אבינו — אויסער דעם וואס אלע סיפורי התורה זיינען ניט ח"ו קיין דערציילונגען פון א געשיכטע־בוך, נאר תורה איז פון לשון הוראה[11]), ובפרט די סיפורים פון „מעשה אבות", וואס זיי זיינען „סימן (און הוראה) לבנים"[12]) — האבן זיך די זעלבע פרטים אפגעטאן ביי אלע נשמות ישראל ווי זיי זיינען געווען כלול אין דער נשמה פון יעקב אבינו, ובמילא זיינען זיי אויך א וועג־ווייזונג און א נתינת כח פאר די נשמות נאכדעם ווי זיי זיינען נתגלה געווארן בירידת הנשמה למטה, נאך אין א גרעסערע מאס ווי די הוראה וסימן לבנים פון די מעשה אבות אברהם ויצחק.

ג. אין פרשת ויצא דערציילט די תורה אז יעקב איז געגאנגען פון ארץ ישראל (באר שבע) קיין חרן צו לבן׳ען; און ווי ביי זיין אנהויבן גיין פון ארץ ישראל איז באלד גע־שען „ויפגע במקום וגו'"; נאכדעם דערציילט זיך זיין אנקומען צו לבן׳ען, ווי יעקב האט ביי אים געארבעט צוואנציק יאר, ווי ער האט חתונה געהאט און אויפגעשטעלט די שבטים; זיין גיין צוריק פון חרן קיין ארץ ישראל, און ווי גייענדיק צוריק האבן אים באגעגנט „מלאכי אלקים".

ווי אויבן גערעדט זיינען די אלע פרטים א הוראה און זיי זיינען דא ביי כל ישראל:

די פליכט פון יעדער אידן איז צו ארויסגיין פון ארץ ישראל, אהלי שם

7) לקוטי תורה להאריז"ל פ' וירא (כ"ח רע"א). שער המצות ר"פ יתרו.
8) ב"מ פד, א. זח"א לה, ב. ובכ"מ.
9) שבת שם. ב"ב יז, א.
10) יומא עו, א.

11) זח"ג נג, ב.
12) ראה לעיל פ' לך לך ובהמצוין שם.

ועבר — אַרויסגיין פון די ד' אַמות פון תורה, דער לימוד זאָל זיין מביא לידי מעשה, גיין קיין „חרן" [13], „חרון אַף של מקום בעולם", ד. ה. אין דעם קאָך פון וועלט און דאָרט האָבן צו טאָן מיט „לבן הארמי" און פון אים אַרויסנעמען די ניצוצות הקדושה וואָס געפינען זיך ביי אים, און דוקא דאָרט זאָל ביי דעם אידן זיין מטתו שלימה.

און ווען מ'פירט זיך אַזוי, איז דער גיין קיין חרן ניט קיין ירידה אמתית, נאָר אדרבה, „ויפרץ האיש מאד מאד" [14], מען האָט גרויס הצלחה סיי אין גשמיות און סיי אין רוחניות, און ווען מ'גייט דערנאָך צוריק קיין ארץ ישראל איז, ווי דער פסוק פירט אויס — „ויפגעו בו מלאכי אלקים".

און ווי ער איז מדייק אין זוהר [15]: אַז ווען יעקב איז אַרויס צו גיין קיין חרן, איידער ער האָט געאַרבעט אין חרן און געבוירן די שבטים — איז כאָטש ער האָט געלערנט אַ סך תורה בבית עבר — שטייט אין פסוק „ויפגע במקום", ער האָט געדאַרפט קומען און זוכן דעם „מקום", דעם גילוי אלקות, און אויך דאַן האָט מען אים דעם גילוי געוויזן בלויז אין חלום. אָבער נאָכדעם ווי ער איז שוין געווען אין חרן און האָט דאָרטן דורכגעפירט זיין שליחות, ער האָט דאָרט געאַרבעט, חתונה געהאַט און איז געקומען צוריק מיט די שבטים, שטייט „ויפגעו בו מלאכי אלקים", אַז די מלאכי אלקים מיטן אויבערשטן כביכול [16], האָבן געזוכט אים צו באַגעגענען; און נוסף על זה איז אַט דער גילוי געווען ניט בחלום נאָר בהקיץ. (און כאָטש דער מדרש טייטשט [17] אַז „מלאכי אלקים" מיינט ששים רבוא אָדער ק"כ רבוא מלאכים, איז אָבער דער זוהר, פנימיות התורה, מגלה די פנימיות פון דעם ענין, אַז דער אויבערשטער אַליין האָט זיך צו אים באַוויזן).

אַזוי איז ביי יעדער אידן: כל זמן ער איז אין ארץ ישראל, ער איז איינגעשלאָסן אין די אייגענע עניני קדושה, פאַרנומען נאָר מיט זיך אַליין, איז ווי גרויס ער זאָל ניט זיין, קען ער ניט צוקומען צו דער מדריגה און דערהויבנקייט צו וועלכע ער דערגרייכט דורך זיין גיין קיין „חרן", צו טאָן אין וועלט און מקרב זיין אידן און מאַכן אידן. און ווי נאָר אַ איד גייט אַרויס פון ארץ ישראל צו אויפטאָן אין וועלט, מיט נאָך אידן, גיט מען אים אַ כח מלמעלה, וואָס דאָס איז „ויפגע במקום", ער זאָל קענען דורכפירן זיין שליחות. און נאָכדעם ווי ער פירט אויס זיין שליחות, איז ער דאַן דורך זיין עבודה ממשיך אַ העכערן אור — די העכערע אתערותא דלעילא [18] וואָס קומט נאָך דער אתערותא דלתתא — „ויפגעו בו מלאכי אלקים".

(משיחת ג' מרחשון, תשכ"א)

ד. דאָס איז די הוראה פון דעם אַלגעמיינעם אינהאַלט פון דער פרשה. אָבער, ווי געזאָגט פריער, אויך די איינצלהייטן וואָס האָבן פאַסירט מיט יעקב אבינו אויף זיין וועג קיין חרן

13) רש"י ס"פ נח וראה זח"א קמז, א.
14) ראה לקו"ת ר"פ שלח. תו"ח ד"ה וישלח יעקב ס"ד.
15) ח"א קסה, א.
16) ראה זח"ג רצה, א.
17) ב"ר ס"פ ויצא.
18) ראה לקו"ת שה"ש כב, ב ואילך.

און אויך די געשעשענישן זייענדיק אין חרן, זיינען אונז נוגע אין עבודה[19]).

דער מדרש זאָגט[20]) אויפן פסוק „וישכב במקום ההוא": „כאן שכב, אבל כל י"ד שנה שהי' טמון בבית עבר לא שכב" (אַז די פערצן יאָר וואָס יעקב האָט זיך אויסבאַהאַלטן און געלערנט תורה בבית עבר האָט ער זיך ניט געלייגט שלאָפן). נאָך אַ פשט איז אין מדרש אויף דעם: „כל כ' שנה שעמד בביתו של לבן לא שכב" (די גאַנצע צוואַנציק יאָר וואָס ער איז איינגעשטאַנען אין דער הויז פון לבן האָט ער זיך ניט געלייגט שלאָפן), ווי עס שטייט אין פסוק: „ותדד שנתי מעיני". און נאָכמער — לא שכב. לכאורה איז ניט פאַרשטאַנדיק: מילא דאָס וואָס יעקב איז ניט געשלאָפן בבית עבר איז ווייל ער האָט דאָרט געלערנט תורה; אָבער פאַרוואָס האָט ער זיך אַזוי מוסר נפש געווען*[20]) און זיך ניט געלייגט שלאָפן די גאַנצע צוואַנציק יאָר וואָס ער איז געווען בבית לבן?

נאָר ווי גערעדט פריער עינינו איז פאַרשטאַנדיק אויך דער פרט. זיין גיין קיין חרן און דער זיין דאָרט איז געווען בכדי צו אויפטאָן אין וועלט, מברר זיין די ניצוצות פון קדושה וואָס געפינען זיך ביי לבן'ען. איז דערפאַר „לא שכב" די גאַנצע צייט דאָרטן, ווייל ער האָט כסדר געדאַרפט זיין וואַכזאַם און זיך שטאַרקן אויף לבן הארמי, וואָס האָט זיך קעגנ־געשטעלט צו דער עבודת הבירורים פון יעקב אבינו.

לבן האָט גע'טענה'ט צו יעקב אבינו און זיינע יורשים אין יעדער דור טענה'ן צו יעקב'ס אייניקלאך: מילא דו ביסט אַן אַלטער איד, מילא פיר זיך ווי דו ווילסט; דו ביסט סיווּי פון דער אַלטער וועלט, קענסטו זיך זיצן און לערנען תורה גאַנצע טעג און נעכט, אָבער וואָס ווילסטו פון די קינדער? זיי געהערן צו דער מאָדערנער צייט — „הבנות בנתי והבנים בני", (זיי זיינען מיינע, לבן'ס, קינדער); זיי זיינען דאָך יונגע קינ־דער, איז פאַרוואָס מאַכסטו זיי פאַר קאַליקעס, זיי זאָלן זיך ניט קענען צופּאַסן צו דער וועלט? דו ווילסט מיט זיי לערנען אידישקייט — מהיכי תיתי, נאָר טו דאָס אין אַ מאָדערנעם אופן, מיט די נייע מעטאָדעס. מאַך זיי ניט פאַר קיין בטלנים!

דאָס זעלבע האָט ער אויך גע'טענה'ט ביי „והצאן צאני": בהנוגע דיין לער־נען און דאַווענען מיש איך זיך נישט, אָבער ווען עס קומט צו געשעפט־זאַכן איז — „והצאן צאני" — דאַרפ־סטו זיך פירן אין מיינע וועגן, אין די וועגן פון לבן הארמי; אַז צוליב פאַרדינען פון אַ מסחר דאַרף מען זיך ניט רעכענען מיט די איסורים פון רמאות, הסגת גבול א. א. וו. מיט דיין פירן זיך על פי תורה אין מסחר איז שווער צו „מאַכן אַ לעבן".

און דעריבער האָט זיך יעקב מוסר נפש געווען, „ותדד שנתי מעיני" און נאָכמער אַז איינגאַנצן לא שכב, ניט בלויז אויף די רוחניות'דיקע ענינים, ווי לערנען תורה בבית עבר, נאָר אויך אין די ענינים אויף וועלכע לבן האָט געזאָגט „הבנות בנתי והבנים

19) ראה ג"כ לקוטי שיחות ח"א פ' ויצא.

20) ב"ר פס"ח, יא.

*20) ראה ב"מ (צג, ב) נטירותא יתרתא. ואפילו לפס"ד השו"ע (חו"מ סי' שג, סי"א) דלא כרבה, הרי לא מחוייב ב„לא שכב". וראה קו"א להל' נזקי גו"נ לאדה"ז סק"ב.

בני והצאן צאני״; אויך אויף די זאַכן וואָס לבן קען מיינען אַז זיי באַלאַנגען צו אים האָט יעקב געהאָרע־וועט ביז צו מסירות נפש. — ווי ער האָט געזאָגט: „עבדתיך ארבע עשרה שנה בשתי בנתיך ושש שנים בצאנך״, — כדי דאָס אַלעס זאָל זיין על פי תורה, און דורך דעם מברר זיין די ניצוצות הקדושה וואָס געפינען זיך אין רשות פון לבן׳ען, און ממשיך זיין ג־טלעכקייט אויך אין די דברים הגשמיים.

ה. דערמיט וועט מען אויך פאַר־שטיין וואָס עס שטייט דאָרט ווייטער אין מדרש: „ומה הי׳ אומר״ (וואָס האָט יעקב געזאָגט אין דער צייט וואָס לא שכב בבית לבן?) ענטפערט אויף דעם דער מדרש: „ט״ו שיר המעלות שבספר תהלים״ ווי עס שטייט: „שיר המעלות וגו׳ יאמר נא ישראל״, „ישראל״ מיינט „ישראל סבא״, יעקב אבינו. נאָך אַ דעה איז דאָ אין מדרש: „כל ספר תהלים הי׳ אומר״, ער האָט געזאָגט דעם גאַנצן ספר תהלים, ווי עס שטייט: „ואתה קדוש יושב תהלות ישראל״, אַז יש־ראל סבא״, יעקב אבינו, האָט געזאָגט „תהלות״ צו דעם אויבערשטן.

לכאורה, וואָס פרעגט דער מדרש „מה הי׳ אומר״, וואָס האָט ער געטאָן אין די נעכט — ער איז דאָך געווען פאַרנומען מיט היטן צאן לבן? נאָר דאָס איז זיכער, אַז בכדי צו היטן צאן לבן וואָלט זיך יעקב ניט מוסר נפש געווען, נאָר ער האָט עס געטאָן צוליב מברר זיין די ניצוצות הקדושה וואָס געפינען זיך ביי לבן׳ען. פרעגט אויף דעם דער מדרש: מיט וואָס פאַר אַ כוחות האָט יעקב דורכגעפירט די עבודת הבירורים, אַז ניט נאָר האָבן די נידעריקע ענינים פון לבן הארמי אים ניט מוריד געווען, נאָר אדרבה, ער האָט זיי אויפגעהויבן צו קדושה? און אויף דעם ענטפערט דער מדרש, אַז ער האָט געזאָגט „שיר המעלות וגו׳ מאין יבוא עזרי״, ער האָט גע־פילט, אַז מיט אייגענע כוחות קען מען גאָרניט אויפטאָן, און נאָר „מאין״, דורך דעם וואָס ער איז אינגאַנצן בטל — „יבוא עזרי״, וועט ער געהאָלפן ווערן, ווייל ער האָט זיך פאַרלאָזט נאָר אויף דעם אויבערשטן, „עזרי מעם ה׳״ — איז אים נמשך געוואָרן דער עזר, די הילף פון דעם אויבערשטן, און דאָס האָט אים גע־געבן די כוחות צו מברר זיין די ניצוצות וואָס ביי לבן׳ען, ווייל ער האָט מגלה געווען אין דער אַרבעט אַז דער אויבערשטער איז „עושה שמים וארץ״, ער איז דער בעל הבית און גיט כח סיי אין עניני „שמים״ (תורה, וואָס יעקב האָט געלערנט בבית עבר), סיי אין עניני „ארץ״, אין די נידעריקע ענינים פון חרן („חרון אף של מקום בעולם״), אין דער וועלט פון לבן הארמי.

ו. און פון די פרטי הסיפור פון יעקב אבינו האָבן מיר אויך אַן אָנווייזונג פאַר אונז, אַז בכדי צו קענען טאָן מיט וועלט דאַרף מען האָבן אַ טאָפלטע באַוואָרעניש: א) איידער מען גייט קיין חרן דאַרף מען זיך פריער אינגאַנצן געפינען אין די ד׳ אמות פון תורה און תפילה און ניט האָבן צו טאָן מיט וועלט, אַזוי ווי יעקב אבינו איז געווען בבית עבר — תורה, און „ויפגע במקום״ — ווי די חז״ל טייטשן [21] אַז דאָס מיינט תפילה;

---

21) ברכות כו, ב וש״נ.

ב) אויך ווען מען געפינט זיך שוין אין חרן און מ'אַרבעט ביי לבן'ען, דאַרף מען זיין פאַרנומען מיט עבודת הבורא, ווי זאָגן תהלים אד"ג [22]. און דאָן האָט מען די הילף פון דעם אויבערשטן אויף דורכפירן די שליחות צוליב וועלכער די השגחה העליונה שיקט קיין חרן.

אויך אין טעגלעכן לעבן דאַרף זיין ביי אַ אידן די זעלבע ענינים: אין אָנהויבס טאָג, אײדער אַ איד גייט אַוועק צו זיינע עסקים, דאַרף ער אָפּגעבן אַ משך זמן אויף תפילה און תורה. די ערשטע זאַך נאָכן אויפשטיין פון שלאָף דאַרף אַ איד דאַוונען; נאָכן דאַוונען דאַרף ער האָבן אַ קביעות צו לערנען אַ שיעור אין תורה [23]. און ווען ער איז שוין אָנגעזאַפּט מיט תפילה און תורה, קען ער זיך דאַן פאַרנעמען מיט זיינע עסקים. און אויך ווען ער איז פאַרנומען אין זיינע געשעפטן, דאַרף זיין בלויז „יגיע כפיך" [24]), אַז נאָר די „הענט" (די אויסערלעכע כוחות) זאָלן זיין אַריינגעטאָן אין דעם, אָבער די קאָפּ זאָל זיך פאַרנעמען מיט אַ פּרק משניות, אַ פּרק תניא, מיט זאָגן אַ קאַפּיטל תהלים אד"ג. נאָך מערער: אויך אין זיינע עסקים און אין זיין אַרבעט גופא ווען ער געפינט זיך אין וועלט דאַרף זיין קענטיק אַז ער איז אַנדערש פון די מענטשן אַרום אים — „ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה", אַ איד דאַרף זיין אַלעמאָל אָפּגעטיילט און אויסגעצייכנט פון דער אַרומיקער סביבה מיט זיין קדושה'דיקער הנהגה אין אַלץ וואָס ער טוט — „בכל דרכיך דעהו".

ז. בעיקר דאַרף זיין קענטיק די באַזונדערע קדושה־הנהגה אין חינוך הבנים והבנות, אין דער איינשטעלונג פון דער הויז־פירונג. ניט נאָר פירט זיך זיין הויז אינגאַנצן אַנדערש ווי דאָס הויז פון אַ ניט־אידן, להבדיל, נאָר אפילו מיט אַ העכערער דרגת קדושה ווי די הנהגת הבית פון יענע אידן, שומרי תורה ומצוה, וואָס ביי זיי הערן זיך שטאַרק אָן די וועלטלעכע הנחות [25]); ביי אים הערט זיך

22) ראה קובץ מכתבים ע' 202, נדפס בסוף תהלים אהל יוסף יצחק. „היום יום" ט' אד"ר.

23) ראה שו"ע אדמוה"ז סי' קנה סעי' א: לקבוע אותה מיד אחר התפלה.

— ואין להקשות ממה שיעקב התחיל באהלה של עבר (תורה) ואח"כ ויפגע במקום (תפלה), כי הטעם שצריך להקדים תפלה לתורה מבואר בלקו"ת פ' ברכה (צו, סע"ב) שלימוד התורה שקודם התפלה היא רק מבחי' נובלות חכמה של מעלה, ועי"ז קדימת היחודים שבתפלה נמשך בתורה גילוי חכמה של מעלה ממש ולא נובלות לבד. ומזה מובן, שהתועלת שבקדימת תפלה לתורה היא לאחר מ"ת דוקא: בין מצד תורה, שרק במ"ת ניתן הכח להמשיך שמן תורק ולא רק ריחות, (ראה שהש"ר פ"א ע"פ לריח שמניך) בין מצד תפלה, שרק במ"ת ביטל הגזירה דתחתונים לא יעלו למעלה (ראה שמ"ר פי"ב, ג), משא"כ בזמן האבות *, דהעבודה עולה רק נגד שרש הנבראים. והנה לכאורה אפ"ל יותר מזה, דאדרבה יש מעלה בתורה של האבות (ובפרט יעקב — קו התורה) על תפלתן (וגם בתורתן שקודם התפלה) שהיו עכ"פ ריחות מהעליון.

— אלא דלכאורה מוכח לא כן, ממה שאבות תקנו תפלות דוקא, ועד כדי כך אשר תפלות (גם שלאחר מ"ת) אבות תקנום (ברכות כו, ב), ונק' מפני כך דברי תורה (תענית כח, א). ואכ"מ.

24) ראה בארוכה לקוטי שיחות ח"א פ' ויקהל.

25) ראה סמ"ע חו"מ סי' ג סקי"ג.

* ראה בכ"ז ד"ה אמרת ה' צרופה (ס' המאמרים — קונט' ח"ב שנב, א).

אַז אין אַלע עניני הבית בלויז דעת תורה — אידישקייט און הייליקייט.

און אויך דאָס לערנען מיר אַרויס פון מעשה אבות, פון דער הנהגה פון בית יעקב. די תורה דערציילט: „וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דודאים בשדה", און רש"י איז מפרש: „להגיד שבחן של שבטים, שעת הקציר הי' ולא פשט ידו בגזל להביא חטים ושעורים, אלא דבר ההפקר שאין אדם מקפיד בו" (די תורה דערציילט דאָ דעם שבח פון די שבטים: כאָטש ס'איז געווען די שניט-צייט, האָט ראובן ניט גענומען קיין ווייץ און גערשטן נאָר „דודאים", אַ זאַך וואָס איז געווען הפקר, וואָס קיינער איז דערויף ניט מקפיד).

דערפון וואָס רש"י זאָגט „להגיד שבחן של שבטים", איז פאַרשטאַנדיק אַז פון די אַלע אַרומיקע האָט זיך קיינער אַזוי ניט געפירט. אָבער די שבטים האָבן געוואוסט אַז זייער הנהגה דאַרף זיין אַנדערש, זיי דאַרפן זיך אויפפירן אין יעדן פרט אין אַן אופן פון תורה און קדושה. אַזוי האָט יעקב איינגעפירט אין זיין הויז, אַז זיין הויז איז אַנדערש פון אַלעמענס.

מען דאַרף ניט נאָכגיין דעם רוח הזמן. און דאָס דאַרף זיין אין אַזאַ קענטיקן אופן, אַז די קינדער זאָלן וויסן אַז זייערע טאַטע-מאַמע זיינען אַנדערש ווי אַלע: אַנדערע פרויען זיינען אָנגעטאָן אין ניט-בהידור-צניעות'דיקע קליידער, אָבער זייער מוטער גייט אָנגעטאָן צניעות'דיק בתכלית; אַנדערע טאַטעס זיינען ניט אָפּגעהיט פון אָפּנאַרן אַ צווייטן אין געשעפט, אָבער זייער טאַטע זוכט קיינעם ניט אָפּנאַרן, ער האַנדלט ערלעך א. ז. וו.

אפילו בשעת דאָס קינד איז נאָך קליין און קען נאָך ניט באַגרייפן די באַדייטונג פון תורה און קדושה, קען ער אָבער אויך שוין דאַן פילן אַז זיין היים טיילט זיך אויס פון אַנדערע היימען — „ונפלינו". במילא לערנט זיך דאָס קינד ניט אָפּ פון אַנדערע קינדער; נאָר אדרבה, ווען ער זעט ווי אַנדערע קינדער פירן זיך אויף ניט ווי עס דאַרף צו זיין און זיי היטן זיך ניט אויס פון גזל, זיי נעמען פון פרעמדע פעלדער ניט בלויז הפקר'דיקע „דודאים", איז דאָס גופא פאַר אים אַ קלאָרער באַווייז אַז ער זאָל אַזוי ניט טאָן. ער ווייסט, אַז זיי זיינען ניט קיין חברים פאַר אים.

פון אַזאַ הנהגה וואַקסט אויס אַ שבט ראובן און אויך אַ שבט יששכר (וואָס איז געבוירן געוואָרן דורך דער מעשה וואָס ראובן האָט געפונען די דודאים), וואָס פון ראובן ויששכר זיינען אַרויסגעקומען ראשי סנהדראות[26]) און עמודי הוראה[27]).

דאָס הייסט, בשעת מ'איז מחנך אַ אידישן קינד ווען ער איז נאָך גאַנץ יונג ער זאָל וויסן אַז ער איז אַנדערש ווי וועלטלעכע קינדער, איז אויך שפּעטער, ווען ער ווערט עלטער, לערנט ער זיך ניט פון אַנדערע קינדער פון זיין עלטער, נאָר ער גייט אַוועק — אַזוי ווי דער פאָטער יעקב — לערנען נאָר דעם אויבערשטנס תורה, ודברת בם ביז אפילו זיין סתם רעדן איז נאָר בדברי תורה[28]); און, ווי יעקב אבינו, אַז ער וואַקסט אויס און האָט חתונה, און גייט אַרויס אין

26) ראה רש"י ר"פ קרח.

27) ראה יומא כו, א. ד"ה ביום השני תרכ"ז.

28) ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ג ס"ה־ז.

וועלט, שטעלט אויף אַ משפחה און ער נעמט „ריחיים על צווארו", ער נעמט אויף זיך דעם יאָך פון פרנסה — איז אויך דאַן האָט ער אַ קביעות עתים צו לערנען תורה אַלע טאָג, און בשעת ער איז פאַרנומען מיט זיינע ענינים הגשמיים זאָגט ער „שיר המעלות", און ער פאַרלאָזט זיך אינגאַנצן אויף דעם אויבערשטן, און במילא איז זיין גאַנצע עסק־הנהגה נאָר על פי תורה.

אַזאַ אויפפירונג ברענגט אַ אידן שפע ברכה און הצלחה אויך אין גשמיות, ווי עס שטייט ביי יעקב אבינו: „ויפרץ האיש מאד מאד", אַז ער האָט זייער מצליח געווען אפילו אין גשמיות, ווי דער פסוק פירט דאָרט אויס „ויהי לו צאן רבות ושפחות ועבדים וגמלים וחמרים".

(מלוקט משיחות ש"פ וישב תשי"א, שמח"ת תשט"ו)

ח. דערמיט ערקלערט זיך אויך דער ענין פון דעם גל און דער מצבה וואָס יעקב און לבן האָבן אויפגעשטעלט, אַז קיינער פון זיי זאָל ניט איבערגיין דעם גרענעץ פון איינעם צום צווייטן. דאָס מיינט: כאָטש צוליב דער עבודת הבירורים מוז דאָך יעקב גיין צו לבן'ען קיין חרן *[28]), בכדי פון אים אַרויסצונעמען די ניצוצות הקדושה, פונדעסטוועגן, צוזאַמען דערמיט מוז אויך זיין אַ „גל", וואָס זאָל אים אָפּטיילן פון לבן'ען, ער זאָל וויסן אַז אַחוץ דער עבודת הבירורים האָט ער מיט לבן'ען קיין שייכות ניט. ער האָט טאַקע צו טאָן מיט וועלט, אָבער בעת מעשה גופא איז ער אָפּגעגרענעצט פון חומריות העולם. און דאַן איז ער זיכער, אַז ער וועט אין וועלט, ביי לבן'ען, ניט פאַרפאַלן ווערן, נאָר אַדרבה, ער מאַכט די וועלט פאַר אַ כלי צו אלקות: „ויצל אלקים את מקנה אביכם ויתן לי".

ט. דעם כח אויף דעם גל [29]), צו טאָן מיט וועלט און בשעת מעשה גופא זיין אָפּגעזונדערט פון חומריות העולם, נאָר אַדרבה, מאַכן די וועלט פאַר אַ כלי צו אלקות, קומט ביחוד דורך לערנען פנימיות התורה. ווייל פנימיות התורה גיט דעם פאַרשטאַנד און די הכרה אַז „אין עוד מלבדו", אַז די גאַנצע מציאות פון וועלט איז אלקות.

און דערפאַר וועט אויך דער „יפוצו מעיינותיך חוצה" *[29]), דאָס מפרסם זיין און פאַרשפרייטן פנימיות התורה, צוברענגען צו „אתי מר" [30]), צו ביאת המשיח, ווייל דער אויפטו פון ביאת המשיח וועט זיין, ניט אויס וועלט, נאָר די גשמיות'דיקע וועלט אַליין וועט ווערן אַ כלי צו אלקות, דירה בתחתונים, „ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו כי פי הוי' דיבר", אַז דער בשר הגשמי וועט זען ג־טלעכקייט.

(משיחות ל"ג בעומר תש"י)

---

*28) ראה ב"ר פע"ה, טו: עד הגל גו' לרעה אין אתה עובר אבל אתה עובר לפרגמטיא.

29) שזהו ג"כ מה שהכתוב עד הגל הזה מרמז לל"ג בעומר, כי ל"ג בעומר הוא מ"ת דפנימיות התורה (סד"ה וספרתם תרס"ו).

*29) לשון מענה המשיח להבעש"ט שאז יבוא. וראה להלן פ' שופטים סעיף ז ובהערות לשם.

30) אגה"ק הידועה של הבעש"ט (נדפסה בגנזי נסתרות אור ישראל ע' כב. ובהקדמה לספר ליקוטי אמרים להה"מ ממעזריטש).

וישלח

א. ווענן דעם וואס עס שטייט „ולא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהי' שמך" זאגט די גמרא[1]: דער וואס רופט אברהם'ען אברם איז עובר אויף דעם צוזאג „ולא יקרא עוד שמך אברם", מען וועט ניט רופן מער דיין נאמען אברם. פרעגט די גמרא: אויב אזוי, איז דער וואס רופט יעקב'ן מיטן נאמען יעקב, ניט ישראל, זאל אויך עובר זיין אויף דעם צוזאג פון „ולא יקרא שמך עוד יעקב", ענטפערט די גמרא, אז אין דעם נאמען יעקב איז אנדערש ווי אין דעם נאמען אברם, ווייל אז השי"ת האט געגעבן אברם'ען דעם נאמען אברהם, איז פון דאן אן ווערט ער אין דער תורה אנגערופן נאר מיט דעם נאמען אברהם; אנדערש איז אבער מיט דעם נאמען יעקב, אז נאכדעם ווי השי"ת האט געגעבן יעקב'ן דעם נאמען ישראל, ווערט ער אין דער תורה אנגערופן אויך מיט דעם נאמען יעקב.

דארף מען פארשטיין פארוואס טאקע נאכדעם ווי ער ווערט שוין אנגערופן מיטן נאמן ישראל ווערט ער שפעטער גערופן אויך מיטן נאמען יעקב?

אין חסידות איז מבואר[2], אז די צווי נעמען יעקב און ישראל באצייכענען צווי מדריגות אין עבודת ה', וואס ביידע מוזן זיין ביי יעדער אידן: עס זיינען פאראן צייטן ווען א איד דארף טאן די עבודה פון „יעקב", און עס זיינען פאראן צייטן ווען ער דארף טאן די עבודה פון „ישראל". כאטש ישראל איז א שם המעלה וואס באצייכנט א העכערע דרגא, מוז אבער אויך זיין די עבודה פון יעקב.

ב. דער חילוק צווישן די צווי מדריגות פון יעקב און ישראל: יעקב וויזט אז די ברכות פון יצחק'ן זיינען צו אים געקומען „בעקבה וברמי'", ער האט איבערגעקליגט און ארויסבאקומען יצחק'ס ברכות פון עשו'ן; און ישראל וויזט אויף א העכערער מדריגה, וואו די ברכות קומען ניט צו אים אין אן אופן פון רמאות, נאר „בשררה וגילוי פנים"[3].

„מעשה אבות סימן לבנים"[4]. אין מקרא יוצא מידי פשוטו אז די ברכות זיינען געווען אויף ענינים גשמיים — „מטל השמים ומשמני הארץ וגו'", און בכדי צו באקומען אט די ברכות האבן זיך רבקה און יעקב מוסר נפש געווען און געטאן פארשידענע עניני רמי'; און יעקב האט זיך געדארפט אנטאן אין די בגדי נמרוד[5], שהמריד את כל העולם כולו עליו במלכותו[6],

---

1) ברכות יג, א (דעובר בעשה או בל"ת). ירוש' וב"ר פמ"ו, ח (ר' לוי אמר בעשה ול"ת. וכ"ם במג"א סו"ס קנו. ודלא ככמה ס' שכתבו שאין זה אלא אסמכתא. וכנראה שכך גרס גם בש"ס דילן אף בל"ת. ולהעיר מז"ח (חקת נא, ד): מאן דקארי לי' אברם סגים אתרי' דאקרי עשה ול"ת. ואכמ"ל).

2) ראה לקו"ת ד"ה לא הביט וד"ה מי מנה ובכ"מ. ד"ה מה טובו (בס' המאמרים אידיש ע' 122). — ולהעיר מחזוקני לך יז, ה.

3) רש"י וישלח לב, כט.

4) ראה לעיל פ' לך לך ובהמצוין שם.

5) פדר"א פכ"ד, ב"ר פס"ה, טז. והובא ברש"י תולדות כז, טו.

6) עירובין נג, א. רש"י נח י, ח.